

**Carolus M. Romanorum Imperator, Et Francorum Rex,
Romano-Catholicus, Libris IV. Explicatus, Et Vindicatus**

Schaten, Nicolaus

Nevhsii, 1674

Cap. 3. Carolus M. per omnem vitam integerrimè, & ferventissimè
Romanam Catholicam religionem coluit.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-99067](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-99067)

CAPVT III.

Carolus M. per omnem vitam integerrimè, et ferventissimè Romanam Catholicam religionem coluit.

Vitam Caroli M. nobis syncerè, & exactè descripsit Eginardus Carolo à secretis, quam fidus minister, tam certus testis. Ex eo scriptore, Anastasio, & Francorum annalibus pauca quæ in rem propositam faciunt, exponam.

Duos ex Bertrada Regina Pipinus Francorum Rex suscepit filios, Carolum, & Carolomannum præclarâ indole, & virtute juvenes, hos ut dignos regni à se parti hæredes relinqueret, nihil sollicitius habuit, quam ut pietate, liberalium artium disciplinâ, & militaribus exercitijs à primis statim annis excoleret. Et tamen Eginardus fateatur de Caroli nativitate, infantia, & pueritia nihil certi à quopiam traditum esse, memorat tamen ipse, in discenda Grammatica Petrum Pisanum Diaconum senem audivisse, in cæteris verò disciplinis Albinum cognomento Alcuinum item Diaconum de Britannia, Saxonici generis hominem, virum unde quaque doctissimum præceptorem habuisse, apud quem & Rhetorica, & Dialectica præcipuè tamen Astronomia ediscenda plurimum & temporis, & laboris impertierit. His magistris tantum brevi profecit, ut didascalî ipse munus subire posset, nam latinam linguam ita didicit, ut aequè illâ ac patriâ linguâ perorare sit solitus, eratq; eloquentiâ tam copiosus, & exuberans, ut quicquid vellet apertissimè exprimeret, Græcam verò linguam melius intelligere, quam pronunciare poterat. Verbo complexus cætera Eginardus, Artes, inquit, liberales studiosissimè coluit, earumq; doctores plurimum veneratus magnis afficiebat honoribus. Quos inter Alcuinum intimè complexus sibi in aula, in consilijs, in expeditionibus, in negocijs ecclesiasticis adesse voluit, virum, quem vel scriptores armarium omnium scientiarum appellant, & quem ipse Balæus centuria II. post Bedam, & Aldhelmum inter Anglos longè doctissimum fuisse memorat.

Jam antè Alcuinus, quam ad Carolum accederet multos annos in Britannia sacras litteras docuerat, multosq; eruditos discipulos, & Apostolicos viros formârat, quos inter D. Ludgerus quatuor annos ejus auditor fuit. Et quam aliam Carolo magno religionem tradidisse magnus hic magister fingi potest, præter Romanam, & Catholicam, cujus ille per omnem vitam studiosissimus fuit. Quare Alcuinus lib. I. adversus Elipandi hæretici epistolam de Carolo magno hæc scribit: *Non ego corrumpere veni illum in Franciam, qui corrumpi non potest, sed adjuvare in fide Catholica, in qua ab incunio atate enutritus fuit, & optimè à Christianissimis parentibus, & majoribus Catholicis edoctus.* Et quanta vel ex hoc pars gloriæ genti nostræ accedit, eo quod Carolus Alcuinum Saxonici generis hominem magistrum sortitus, à quo non aliam religionem edoctus, quam Alcuinus à Beda, cæterisq; Angliæ doctoribus acceperat; Ille verò ab Augustino, ejusq; socijs, quos Gregorius M. in Angliam, ad gentis ejus conversionem miserat Apostolicos viros.

Cæterum Caroli religionem his verbis commemorat Eginardus: *Religionem Christianam, quâ ab infantia fuerat imbutus, sanctissimè, & cum summa pietate, & veneratione coluit, ac propter hoc miræ pulchritudinis Basilicam Aquisgrani extruxit, auroq; & argento, & luminaribus, atque ex ære solido, cancellis, & januis exornavit, Ecclesiam ipse manè & vespere, nocturnis item horis, & sacrificij tempore, quando cum valetudo permiserat, impigrè frequentabat, curabatq; ut omnia, quæ in ea gerebantur, quam maximâ fierent honestate, sacrorum vasorum ex argento, & auro, vestimentorumq; sacerdotalium tantam in ea copiam procuravit, ut in sacrificijs celebrandis, ne janitoribus quidem, qui ultimi Ecclesiastici ordinis sunt, privato habitu ministrare necesse fuerit. Legendi, & psallendi disciplinam diligentissimè emendavit, erat enim utriusq; admodum eruditus, quanquam ipse nec publicè legeret, nec nisi submissim, & in commune cantaret; Atq; hic Cleri, Choriq; cantus, ut ad formam Romanam procederet, evocati sunt Romæ cantores, & periti artis illius magistri, ut in annalibus Francorum perhibetur. Quæ si sincera mente recolant Lutherani, habent sacrificium missæ, vestes sacrificales, vasa sacra, ordines sacrorum, luminaria altaris, cleri chorum, cæterasq; sacrificij ceremonias, quas cum ipso demum sacrificio religionis sustulerunt.*

Pergit

Pergit Eginardus Caroli magni religionem per censere: Colebat præ cæteris sacris, & venerabilibus locis apud Romam Ecclesiam B. Petri Apostoli, in cujus donaria magna vis pecunie tam auri, quam argenti, nec non & gemmarum ab eo congesta est. Multa, & innumera Pontificibus munera missa; Nec ille toto regni sui tempore quicquam duxit antiquius, quam ut urbs Roma suâ operâ suâq; labore veteri polleret auctoritate, & Ecclesia S. Petri non solum per illum tuta, ac defensa, sed etiam suis opibus, præ omnibus Ecclesijs esset ornata, & dilata: Ideo quater votorum solvendorum, & supplicandi causâ Romam ad limina Apostolorum profectus est. Longe illustriora sunt quæ pro Romana Ecclesia gessit: Nam avi, patrisque exemplo bellum adversus Longobardos acerrimos Pontificum, & Romanæ Ecclesiæ vexatores iteratis in Italiam expeditionibus suscepit, nec destitit, donec Desiderium Longobardorum Regem victum, captum, exutumq; regno deportaret in Franciam, Pontificem in quiete collocaret, & ablata Ecclesiæ Romanæ bona redderet. Non illo post Constantinum M. & Theodosium, Imperator major, qui aut Pontifices Romanos sanctius sit veneratus, aut patrimonium Petri liberalius auxerit, aut Romanam Ecclesiam gloriosius sit tutatus: Hinc ultro se Advocatum, & defensorem Ecclesiæ Romanæ appellari voluit. Hadriano Pontifici per XXIV. annos, quo ad vixit conjunctissimus fuit, nihil à Carolo in causis fidei, aut rebus majoris momenti sine Hadriani consilio, & legatorum auctoritate gestum: Testes tot literæ, & legationes ultro, citroq; communicatæ, omne Hadriani perfugium in Carolo, & omne Caroli auxilium pro Hadriano, cui omnibus bellis relictis, laboranti præsto fuit. Paucis hanc intimam Caroli & Hadriani conjunctionem Eginardus est complexus: *Nunciato Hadriani Pontificis obitu, quem in amicis præcipuum habuit, sic flevit Carolus, ac si fratrem, aut carissimum filium amisisset.* Funus epitaphio à se conscripto, plenoq; Hadriani laudibus, & sui amore, profectus est quod tom. 20. Concil. General. recitatur. Hoc Pontifice, Carolus tertium Romam profectus, limina Apostolorum invisit, primùm anno Christi 774. quod ubi Hadrianus Pontifex intellexit, omnes illi magistratus urbis ad triginta milliaria, cum signis militaribus obviam misit, appropinquanti regi ad unum milliare direxit universas scholas militia, una cum magistris & pueris ramos olivarum deferentibus, ac regi laudes concinentibus. Carolus ubi venerandas cruces

das eruces obviam habuit, illico ad earum conspectum ex equo descendit, & pedes ad Ecclesiam S. Petri perrexit, perveniensq; ad atrium, in quo Pontifex cum universo clero operiebatur, omnes gradus sigillatim deosculatus est, tanta in S. Petrum, & limina Apostolorum veneratio erat. Ibi perbenignè & honorificè exceptus à Pontifice post mutuos amplexus Basilicam ingreditur, cunctis acclamantibus, Benedictus qui venit in nomine Domini. Uti hæc pluribus enarrat Anastasius Bibliothecarius in vita Hadriani. Expleta oratione obnixè precatus est Rex Pontificem, liceret sibi Romam ingredi, ad vota per diversas ecclesias persolvenda, ac descendentes pariter ad corpus B. Petri Pontifex cum iudicibus Romanorum, & Francorum, Rex cum suis iudicibus, & populo Romam ingressus est. Factum id Sabbatho sancto pridie Paschatis cum Pontifex sancti baptismatis Sacramentum celebraret in Lateranensi Basilica. Pergit Anastasius: Altero die illucescente Dominico Sancto, in ipsa sacratissima Paschalifestivitate, direxit diluculo ipse sanctissimus presul cunctos iudices, & universa obsequia militia ad eundem regem, & cum magno honore eum suscipientes, in Ecclesia sancta Dei Genitricis ad praesep prope ravit, cum omnibus Francis, & post Missarum solemniam celebrata perrexit cum Pontifice in Lateranense Patriarchium, illicq; ad mensam Apostolicam pariter epulati sunt; Alio verò die, feriâ secundâ Paschatis, simili modo in Ecclesia D. Petri more solito ipse conspicuus pater, & egregius Pontifex Missarum solemniam celebrans, Deo omnipotenti, & prefato Carolo excellentissimo regi laudes reddere fecit. Tertiâ verò die juxta ut mos est in Ecclesia B. Pauli Apostoli Missas eidem regi fecit. Quæ hic Missarum solemniam, Nifani, credis peracta, ritum Catholicum; an Lutherano? ut nobis persuadeas Pontificem Romanum constituisse ante altare nigro tantum pallio, civis instar, aut togâ senatoriâ & Saxonicâ, ut D. Augustinus vocat, intactum, sine Pontificalibus indumentis, sine canone, & sacrificio oblato, recitasse preces vestras, interfonante populo Lutheranas cantiones. Næ tu desipis, si hoc persuadere velis. Quarto die confirmata est donatio reddituum, datorumq; bonorum Ecclesiæ à Pipino patre facta, & consignata à Carolo, & Francorum proceribus, de qua fusè Anastasius: Per id tempus Paschale Carolus M. ad altare D. Petri obtulit Ecclesiam primam Osnabrugensem D. Petro. De quo Luitprandus Ticinensis non Italus ille, sed alius, vetus ex Germania eorum temporum scriptor lib. de Pontif.

de Pontif. vitis in Hadriano, in hæc verba: *Inter cetera, quæ ab ipso Carolo magnifice gesta sunt, etiam partem aliquam Saxonie, in provincia Westphala, quam ad fidem Christianitatis convertit, ut ipse Papa praecepit, & docuit secundâ feriâ Pascha offerrebat, Deo in sacrificium obtulit, & in loco Osnabrugge vocato Episcopatum constituit.* Obtulit præterea Carolus universam Saxonie provinciam B. Petro, quod ejus caelesti ope Saxones à se domitos agnosceret, uti Gregorius VII. scribit ad Petrum Albinensem Episcopum ex vetustis Saxonum monumentis, ad hæc unum denarium quotannis S. Petro, per singulas Galliarum domos colligendum, quamvis Baronius non nisi confecto bello Saxonico factum velit.

Iterum Romam profectus Carolus ad limina Apostolorum anno Christi 781. unâ cum conjugē, ac filiis rursūque, ut antea honorificè ab Hadriano Pontifice susceptus, quocum sanctum Pascha celebravit. Per eos sacros dies Carolus Pipinum Filium baptizari voluit à Pontifice, eundemq; simul, & fratrem ejus Ludovicum reges inunxit Pontifex, ac Pipinum quidem majorem natu Longobardorum, Ludovicum autem Aquitanie regem dixit, uti hæc in Francorum annalibus memorantur. Adeo summa quæque cum consilio Pontificis agere voluit Carolus, & nihil sibi honorificentius duxit, quàm Apostolicâ auctoritate facta sua exornari.

Tertiò Romam profectus est Carolus anno Christi 787. & *Sanctum Pascha*, ut Francorum annales referunt, *magnâ cum hilaritate celebravit, Pontifice Hadriano pro more, & Pontificali ritu Missarum solenni peragente.* Rex adoratis Sanctorum liminibus, votisque solutis, perceptâque Apostolicâ benedictione, ut in annalibus Francorum additur, reversus est in Franciam. Sed prius tamen, ut Leo Ostiensis in Chron. Cassin. lib. I. c. 14. scribit, orationis causâ divertit Cassinum ad corpus S. Benedicti, ut vel inde etiam cultum Sanctorum discas à Carolo M. quemadmodum post B. Virginem, S. Petrum Romæ, ante alios SS. Apostolos venerari solitus. Ortâ tum Romæ contentione per dies festos inter cantores Romanos, & Gallos, Carolus cantores Romanæ artis deduxit secum in Gallias, quò ad Romanum morem omnia conformaret, simulq; peritos organi ac Grammaticæ Magistros. Nondum tum Lutherani, aut Calviniani psalmi auditi erant tot hæresium dogmata intersonantes.

C

Hadriano

Hadriano Pontifice mortuo, cui Carolus ab anno primo belli Saxonici vixerat conjunctissimus per 24. annos, successit Leo Pontifex, ejus nominis III. anno Chr. 794. vir omnibus Pontificum virtutibus exornatus, quem pari amore, & veneratione complexus est Carolus. Nam eo in Pontificem electo, nihil antiquius habuit, quàm ut missâ Romanâ legatione, per epistolam à se scriptam omne præsidium, & obsequium illi deferret. Extat præclara illa Caroli epistola tom. 20. Concil. General. digna tanto Imperatore. Post ubi Leo Pontifex à Romanis multis fuit affectus injurijs, erutis videlicet oculis, & linguâ amputatâ, ut Franci annales, cæteri que scriptores cum D. Ludgero perhibent, quibus tamen divinitus haud multò post restitutus est, necesse habuit profugere ex Vrbe, nec aliud certius, quàm in Carolo præsidium, ad quem in Germaniam profectus. Carolus Coloniâ ad se venientem Pontificem Paderbornæ, ubi tum versabatur bello Saxonico intentus, honorificentissimè excepit, uti id præter annales Francicos, vetus Poëta apud Canisium tom. VI. antiq. lect. & à Ferdinando Episcopo Paderbornensi relatus descripsit. Inde circumducto Pontifice per Saxoniam, & Rheni provincias, multa templa, & altaria ab eo consecrata sunt. Inter quæ alia extat epistola Leonis Pontificis ad Carolum M. Eresburgi consignata ipso die dedicationis, quo capellam Eresburgi D. Petro consecravit, ac locum illum quem nunc montem Martis appellamus, ac jurisdictione sacrâ Episcopi Paderbornenses sibi vendicant, donante Carolo religioni adscripsit, inductique postea sunt Sacerdotes, & Monachi è D. Benedicti familia. Postquam omnia coram pertractata sunt cum Pontifice, quæ ejus causâ postulabat, multa quæ sunt collata, de statu Saxonie, & firmandis Episcopatibus, Carolus cum legatis Pontificem remisit Romam; quem incredibili gaudio, senatus populusque Romanus redeuntem excepit ad pontem Milvium progressus, *unaque peregrinorum schola, videlicet Francorum, Frisonum, Saxonum, & Longobardorum.* Uti hæc Anastasius in vita Leonis memorat. Vides hic jam tum sub Hadriano, & Leone Pontifice Saxonum scholas Romæ floruisse, in quibus juvenis Saxonica bonis artibus, & Christianis moribus excolebatur. Et quam aliam religionem istic hausisse dices quàm Romano Catholicam? Tuum hic Nisani judicium si audiamus, non aliud erit, quam Antichristi doctrinam hausisse, qui nutritorem habuerunt Pontificem in sede Antichristi

Antichristi regnantem. Et quid verisimilius, quam Hadriani, & Caroli M. consilio, & largitate has scholas, tanquam seminaria Catholicæ religionis in Saxoniam proferendæ institutas esse, ex qua delecti viri post in Saxoniam missi prodire. Extat hodie vicus Saxonum in Vrbe, locūque, quo scholæ illæ floruerunt. Interim non quieuit Carolus, dum expeditione in Italiam factâ, Pontificem quieti, & honori restitueret.

Quarta hæc Caroli profectio fuit ad limina Apostolorum, quâ natalem Christi diem cum Leone celebrem habuit. Sed prius instituta quæstio in facinorosos, punitiq; partim gladio, partim exilio; qui Pontificem tam indignè tractarant. Et cum Pontifex coram in confessu Caroli, ArchiEpiscoporum, Episcoporum, & Optimatum se offerret ultrò ad purificationem criminum, quæ falsò objecta erant, responsum est ab omnibus. *Nos Sedem Apostolicam, quæ est Caput omnium Dei Ecclesiarum, judicare non audemus, nam ab ipsa nos omnes, & Vicario suo judicamur, ipsa autem à nemine judicatur, quemadmodum & antiquitus mos fuit, sed sicut ipse summus Pontifex censuerit, obediemus.* Probavit hæc Carolus, & Pontificem innocentem honori restituit.

Aderat jam Natalis Christi dies, cum congregatis in Basilica D. Petri ArchiEpiscopis, Episcopis, & Sacerdotibus, unaq; Francorum, Romanorumq; proceribus, Pontifex Carolo inter Missarum solennia coronam imponit, & Imperatorem dicit, acclamante populo, *Carolo piissimo, Augusto, à Deo coronato, magno, pacifico Imperatori vita, & victoria.* Illico etiam, ut Anastasius in vita ejus refert, Pontifex unxit oleo sacro Carolum, & excellentissimum filium ejus regem. Post celebrationem Missarum obtulit ipse Imperator mensam argenteam in Basilica S. Petri, aliamq; in Basilica S. Pauli, multaque alia regia dona diversis in templis, & altaribus oblata, munificentiam, quantam numquam antè, nec post Constantinum M. vidit Roma Christiana, quod eam urbem ob venerationem S. Petri Apostolorum principis, & S. Pauli Doctoris gentium exornandam susceperat, cui præter innumera alia dona, ante alias Metropolitanas sedes, ex testamento magnam primamq; partem adscripsit.

Quid nunc ad hæc dices Nifani? qui totus es in lacerando Pontifice, & post Gregorium M. per ducentos ad Carolum M. annos non alios in sede Petri, quàm Antichristos consedisce scribis, Credemúsne

Stephanum Pontificem, à quo inunctus est Pipinus pater Caroli, & ipse Carolus M. cum fratre Carolomanno Rex Francorum, iudice Pipino rege, & Carolo M. Antichristum fuisse? Quid de Hadriano, à quo filius ejus baptizatus, & filij regis Caroli inuncti sunt reges? Quid de Leone Pontifice, à quo Carolus M. coronatus, & inunctus est Imperator? Quid de Ludovico Pio Imperatore Caroli M. filio, quem Stephanus IV. Pontifex inuixit in Gallia Imperatorem, & qua veneratione excepit? Theganum Chorepiscopum Trevirensē audiamus, qui hæc inter ceteros scripsit. *Perrexit Ludovicus obviam Pontifici in campo magno Remensium, descendit, uterq; de equo suo, & Princeps prosternens se omni corpore, in terram tribus vicibus ante pedes tanti Pontificis, & tertiâ vice erectus, salutavit Pontificem, inde amplexantes se, & osculantes perrexerunt ad Ecclesiam:* Ita nimirum filius edoctus à patre, & majoribus venerari Pontifices Romanos, quam in rem egregium est, quod Carolus M. Theonis villæ convocatis tribus filiis. Carolo, Pipino & Ludovico Regibus anno Christi DCCCXVI. cum regnum Francicum inter illos divideret, in testamento præscripsit: Verba Caroli hæc sunt: *Super omnia autem jubemus, ut ipsi tres fratres curam, & defensionem Ecclesie S. Petri simul suscipiant, sicut quondam ab avo nostro Karolo, & beata memoria genitore Pipino Rege, & à nobis postea suscepta est, ut eam cum Dei adiutorio ab hostibus defendere nitantur, & justitiam suam, quantum ad ipsos pertinet, & ratio postulaverit, habere faciant.* Testamentum hoc apud Pithæum leges. Et quis ex Lutheri disciplina magister inter vos principes Saxonie, hanc Romani Pontificis venerationem docuit; qui tamen ad Carolum M. pro religione vestra provocatis. Itane, jam tuum, tuorumque judicium ferè tandem erit supra Caroli M. Imperatoris judicium? Imò, orbis Christiani judicium relinquam, & tuo, tuæque sectæ judicio me committam, & Pontificem Antichristum credam? Nemo tam insanus inter Judæos, Saracenos, & Turcas, ut hæc de Christianis diceret, quæ vos prædicantes de Catholicis scribitis, & plebem docetis.

Bella Caroli M. quæ à prima juventute militari exercita, ad senium usque continuis ferè annis gessit, aut contra rebelles, aut contra Romanæ Ecclesiæ vexatores, aut contra Barbaros Christianæ religionis juratos hostes suscepta sunt. Horum bellorum primum Aquitanicum adversus

adversus Hunoldum rebellantem, alterum mox anno secundo regni adversus Saxones, ex concilio Wormatiensi in hanc rem cum primis habito susceptum est, productumque inde supra xxxiii. annum regni ejus, tertium rogatu Hadriani Pontificis adversus Desiderium, Longobardorum regem, & Longobardos Italicum fuit. Inde cætera consecuta, Hispanicum adversus Saracenos, & Vascones, Beneventanum, Britannicum, Bavaricum adversus Thassilonem, Pannonicum adversus Hunnos, his successit Bohemicum, Ilinoticum, & Sclavicum adversus barbaras gentes, ac postremò Danicum adversus Nortmannos, terrâ mariq; gestum. Ex his bellis nullum Carolo diuturnius, laboriosius, & atrocius, quàm Saxonicum, sed & eò nullum etiam Carolo gloriosius, quod inter cætera bella continuò gessit, donec totam Saxoniam, quanta ea inter Rhenum, Visurgim, & Albim se explicat, debellaret; hoc enim bellum tanquam palmare sibi sumpsit, ut gentes illas, non tam regno Francico, quam Christianæ religioni submitteret, quando jam Frisia, Alemannia, Thuringia, Hassia, cæteræque trans Rhenum provinciæ regno Francico, & Christo parta cesserant. Gloriosa hæc Carolo bella, ex quibus victor semper triumphavit, sed non minùs admiranda, quæ inter hæc simul pro religione, & disciplina cleri, populiq; gessit. Si nimirum tot Episcopatus, collegia clericorum, & cænobia religiosorum condita, si tot templa, & altaria erecta, si tot Synodi quotannis antè bella habitæ, si tot leges sacræ, ac civiles ab eo præscriptæ, sancitæque, si tot provinciæ, tot hominum millia per lavacrum Baptismi Christo adjuncta æstimentur. Ut haud incongruè Scriptores quidam Carolum armatum Saxoniam Apostolum dixerint. Magnus certè Franciæ Monarcha, qui Galliam, Germaniam, Italiam, magnam Hispaniæ partem, utramque Belgicam, & Frisiam, utramque Pannoniam, Alemanniam, Thuringiam, Hassiam, Bohemiam, Saxoniam omnem, uno imperio complexus *Francorum regnum in duplum auxit*, Quique, ut idem Eginhardus scribit, *Omnes barbaras ac sevas nationes, quæ inter Rhenum, ac Vistulam fluvios, Oceanumq; & Danubium posita Germaniam incolunt, ita perdomuit, ut eas tributarias fecerit*: Sed longè major Christianis virtutibus, religione in Deum, misericordiâ in pauperes, largitate in Ecclesias, & religiosos homines, fortitudine in barbaros hostes, patientiâ in adversis, clementiâ in devictos, pietate in suos, caritate in omnes

mnēs, ob quæ etiam Nithardus, ex filia ejus nepos, scriptor perhibet, Magnus, & incomparabilis Imperator est salutatus. Paulus Diaconus Carolo familiaris in Chronico Metensi, Excellentissimum Regem, & Imperatorem appellat, de quo nescius utrum fortitudinem bellicam in eo, aut sapientia claritatem, omniumq; artium liberalium peritiā & cumprimis Christianas virtutes demiretur. Unico duntaxat mulierum amore excepto, quod vitium seriâ demum pœnitentiâ expiavit, sæpe etiam cilicio indutus; Indè Baronij judicium est, neque ante eum repertum Imperatorem, neque post eum adhuc cognitum, qui virtutes, & gloriam ejus exæquarit, adeò incomparabilis, inter omnes Reges, & Cæsares Christianos; cætera Eginardus, qui vitam ejus diligenter scripsit, Annales Francici, cæteri quæ auctores explicatiùs tradiderunt, & nos quatuor libris res ab eo per Saxoniam præclare gestas prosecuti sumus, hisce verò iv. libris Caroli religionem Catholicam, atque ea, quæ Nifanius nobis controversa fecit, potissimum explicabimus.

Tandem Carolus condito abs se maturè testamento, quod ab Eginardo, alijsq; accepimus, accedente ad seniū febris, & lateris dolore, cum neq; corpus aliter, quam rarissimo potu sustentaret, septimo postquam decubuit die, sacrà communione perceptâ, anno Christi DCCCXIV. ætatis circiter LXXI. regni XLVII. subactæ Italiæ XLIII. ex quo verò Imperator, & Augustus est appellatus XIII. v. Kal. Februarij Aquisgrani, ubi hyemabat, rebus humanis excessit. Sepultus est eadem, quâ defunctus est, die, Aquisgrani in Basilica, quam ipse ex amore Domini nostri Jesu Christi, & ob honorem sanctæ, & æternæ virginis Genitricis construxit. Extructus super tumulum ejus arcus deauratus cum imagine, & inscriptione in hæc verba:

Sub hoc conditorio situm est corpus Karoli Magni, atque Orthodoxi Imperatoris, qui regnum Francorum nobiliter ampliavit, & per annos XLVII. feliciter tenuit. Decessit septuagenarius. Anno Domini DCCCXIV. Indiēt. VII. V. Kal. Februarij:

Ita Eginardus, & Francici annales: Engolismensis verò Caroli vitæ scriptor in hæc verba excessum ejus tradit: Oleo sancto inunctus ab Episcopis, & viatico sumpto, & omnibus suis dispositis, commendans Deo spiritum, obiit in pace. Addit idem scriptor corpus ejus aromatibus conditum est, &

est, & in sede aurea positum in curvatura sepulchri, ense aureo accinctum, Evangelium aureum tenens in manibus, & genibus, reclinatisq; humeris in Cathedra, & capite honestè erecto, ligatâq; aureâ catenâ ad diadema, & in diademate lignum sanctæ Crucis positum est, vestitum est corpus ejus vestimentis imperialibus, & sudario sub diademate facies ejus operta est. Cilicium ad carnem ejus positum, quo secretè semper induebatur, & super vestimentis imperialibus, pera peregrinalis aurea posita est, quam Romam portare solitus erat, sceptrum aureum, & scutum aureum, quod Leo Papa consecraverat, ante eum posita sunt dependentia, & clausum, sigillatumq; est sepulchrum. Nemo referre potest quantus planctus, & luctus fuerit per universam terram, etiam inter paganos plangebatur, quasi orbis pater, maxime verò inter Christianos per universum ejus regnum. Theganus verò ChorEpiscopus Trevirensis in vita Ludovici Pij in hæc quoq; verba de Caroli excessu: *Mense Januarii Carolus Imperator correptus febre post balneum, cumq; per singulos dies morbus ingravesceret, nihil comedens, neq; bibens, nisi modicum aqua ad recreationem corporis, septimo die postquam laborare cœpit, jussit familiarissimum Pontificem suum Hiltibaldum venire ad se, ut ei Sacramenta Dominici corporis, & sanguinis tribueret, ut exitum vitæ confirmaret, quo factò laboravit in infirmitate diem illum, & noctem sequentem; In crastinum verò luce adveniente, sciens quod facturum erat, extensâ manu dexterâ, virtute, quâ poterat, signum sanctæ Crucis fronti imprimens, & super pectus, & omne corpus consignavit, novissimè autem colligens pedes suos, extendens brachia, & manus super corpus, clausit oculos psallens hunc versum leniter: In manus tuas commendo spiritum meum. Statim post hæc verba in senectute bona plenus dierum perrexit in pace. Ita verò Carolus omnibus Ecclesiæ Catholicæ Sacramentis præmunitus, piè placidèque excessit è vitâ, oleo etiam sacro inunctus, quod Sacramentum est extremæ Unctionis. Sive jam Carolus sub una specie Eucharistiæ accepit, quod Eginardus nomine communionis indicat; sive sub utraque etiam specie, quod ex verbis Thegani confici quidam volunt, parum patrocinator causæ Lutheranorum. Nec enim negant Catholici utramq; speciem post tempora etiam Apostolorum fuisse in usu, ita ut alibi ac modò sub una, alibi ac modò sub utraque specie præbita fuerit Eucharistia, ut mos pro diversis regnis & provincijs obtinuit, quanquam & Thegani verba per Synecdochen de*

una

una specie intelligas licet. Sed hæc, & quis ævo Caroli M. usus fuerit, in quaestione de utraque specie expediemus.

Illud verò inter extrema Caroli facta non præmittendum, quod anno ante obitum extremo, tanquam mortis suæ præfagus, ex multis signis, & prodigijs, de quibus Eginardus, quæque ipse ultimum sibi vitæ terminum prænunciare sensit, per universum Franciæ regnum, Episcoporum synodos sub idem ferè tempus convocari voluit, ut regnum simul, & Ecclesiam optimis legibus, optimâq; cleri, populiq; disciplinâ formatum post se relinqueret. Atque hæc illa quinque celebria concilia sunt, *Moguntinum* videlicet, *Arelatense*, *Rhemense*, *Turonense* & *Cabilonense*, quæ deinde Carolus, cum singulorum statutis ad se delata approbavit. Ex quibus, si nihil aliud ex Caroli actis superesset, satis, superque intelligi poterit, quam religionem Carolus coluerit, Catholicam, an Lutheranam, quod Nifanius cum suis novatoribus fomniat.

Quamquam si quis omnem vitæ rationem, & formam, si quis Catholicæ fidei professionem, quam ad Episcopos Hispaniæ scripsit, si Pontificis, & Apostolicæ Sedis defensionem, & amorem, si cultum religionis per singula fidei capita, si fundatos ab eo Episcopatus, formatosq; si collegia clericorum, cœnobîa Monachorum, sanctimonialium, & sacratarum Deo virginum monasteria, si tot synodos sub Carolo celebratas, approbatasq; si tot leges, & sanctiones quibus cleri, Monachorum, & sanctimonialium vita formatur, si quis denique omnia monumenta Carolina, ex Capitularium libris, & historicorum scriptis pervolverit, & expenderit, mirum quomodo vel per speciem aliquam prudenti in mentem venire possit, Carolum, aut aliam quàm Catholicam religionem, aut mixtam ex novatorum placitis, sectisve coluisse. Sed nunc per singula eundem, ex quibus Nifanius nobis larvatum suum Carolum introducit.

Caput IV.